

## فصل ۷- نفت و گاز



### مقدمه

به دلیل اهمیت فعالیت‌های نفت، گاز و پتروشیمی در اقتصاد ایران، اطلاعات آماری مربوط به این فعالیت‌ها در فصل‌های معدن و صنعت منظور نشده و یک فصل مستقل در این سالنامه به آن اختصاص داده شده است. با استخراج نفت و گاز از اولین چاه نفت در مسجد سلیمان، در سال ۱۲۸۷ شمسی (۱۹۰۸ میلادی)، فعالیت صنعت نفت در ایران آغاز شد و آمارهای مربوط به آن نیز از زمان مذکور گردآوری شده است. پس از ملی شدن صنعت نفت در اسفند ۱۳۲۹، شرکت ملی نفت ایران آمارهای وسیع‌تری را منتشر کرده است. در اولین سالنامه آماری کشور، آمارهای مربوط به سال ۱۳۳۴ شمسی (۱۹۵۵ میلادی) درج شده است.

پس از تأسیس شرکت ملی گاز ایران در اسفند ۱۳۴۴ و شرکت ملی گاز مایع ایران در سال ۱۳۶۶، این دو شرکت نیز به ترتیب آمارهایی در زمینه گاز طبیعی (L.N.G) و گاز مایع (L.P.G) گردآوری و ارائه کرده‌اند.

در سال ۱۳۴۲ با احداث اولین کارخانه کودشیمیایی در کشور، صنایع پتروشیمی تولد یافت و این نقطه آغاز تأسیس سازمانی مستقل برای معرفی صنعتی نو در کشور به شمار می‌رود. از سال ۱۳۴۳ این سازمان نوپا تحت عنوان «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» به فعالیت خود ادامه داد. به دلیل وجود منابع اولیه فراوان نفت و گاز و ارزش افزوده

بالا و همچنین سایر عوامل، تولید مواد پتروشیمی در ایران مورد توجه و عنایت خاصی قرار گرفته است. در حال حاضر، آمارهای مندرج در این فصل، از شرکت‌های پخش فرآورده های نفتی (بجز سال ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ که معاونت برنامه ریزی وزارت نفت ارائه دهنده اطلاعات می باشد) و اطلاعات شرکت ملی گاز استان که به روش ثبتی جمع آوری می گردد اخذ می شود. همچنین به دلیل عدم امکان تفکیک اطلاعات استان خراسان رضوی از خراسان بزرگ در سال ۱۳۸۰، جداول در این سال فاقد اطلاع می باشند.

### تعاریف و مفاهیم

**نفت خام:** نفت خام آمیزه‌ای پیچیده از ترکیبات هیدروکربوری است که از مخازن طبیعی نفت در زیرزمین، در بعضی از نقاط دنیا استخراج می‌شود. نفت خام به‌طور عمده، متشکل از ترکیبات اشباع و غیر اشباع هیدروکربورهای آلیفاتیک و بعضاً آروماتیک می‌باشد. بجز هیدروژن و کربن که دو عنصر اصلی تشکیل دهنده نفت خام به شمار می‌روند، عناصر دیگری مانند ازت، اکسیژن، گوگرد و فلزهایی چون نیکل، سدیم، وانادیم و آهن به مقدار کم در آن وجود دارند. به همین جهت، نفت خام از نظر ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی بسیار متغیر است.

**نفت سفید:** نفت سفید برشی از نفت خام و

**مشترک گاز:** عبارت از شخص حقیقی یا حقوقی است که طبق روش پذیرش متقاضیان گاز، پس از تحویل مدارک مورد نظر و پرداخت حقوق و هزینه‌های متعلقه، مشخصات او در دفتر پذیرش اشتراک ثبت شده و شماره اشتراک به وی اختصاص یافته باشد.

**مصرف‌کننده گاز:** به مشترکانی اطلاق می‌شود که جریان گاز آن‌ها پس از طی مراحل اشتراک‌پذیری، راه‌اندازی شده باشد.

**انشعاب گاز:** به خطوطی که برای ارسال گاز از خطوط انتقال، خطوط تغذیه و شبکه تا ایستگاه اختصاصی مشترک نصب می‌شود، انشعاب گاز اطلاق می‌گردد.

**سوخت:** سوخت شامل: پروپان، بوتان، پنتان، پلاس، پنتان، بنزین پیرولیز، رافینیت C۴، رافینیت C۶، MTBE و C.F.O ،

### گزیده اطلاعات

در سال ۱۳۹۹ از تعداد ۸۸ شهر استان تعداد ۸۷ شهر گازرسانی شده است که گازرسانی شهر باجگیران در شهرستان قوچان در دست مطالعه و بررسی است.

همچنین تعداد ۲۴۴۴ روستا گازرسانی شده است که شامل ۹۶ درصد از روستاهای بالای ۲۰ خانوار استان می‌باشد.

در این سال میزان مصرف گاز طبیعی در استان ۱۳۴۷۰ میلیون متر مکعب بوده است که نسبت به سال قبل ۷ درصد افزایش یافته است.

مشکل از سه نوع هیدروکربور پارافینی، نفتینی و آروماتیکی می‌باشد. این فراورده به‌عنوان سوخت گرمایشی و سوخت مراکز حرارتی به کار می‌رود و یکی از مواد اصلی تشکیل دهنده سوخت جت است. **نفت کوره:** نفت کوره از بازمانده تقطیر نفت خام در برج‌های تقطیر پالایشگاه به دست می‌آید. این فراورده به‌سبب دارا بودن هیدروکربورهای سنگین، به آسانی نمی‌سوزد و یکی از سوخت‌های عمده کشتی‌ها و واحدهای بزرگ صنعتی از جمله نیروگاه‌های برق به شمار می‌رود.

**نفت گاز:** نفت گاز فراورده‌ای است که بعد از برش نفت سفید به‌دست می‌آید و به‌عنوان سوخت ماشین‌آلات کشاورزی و صنعتی و سوخت تعدادی از وسایل نقلیه عمومی و تاسیسات حرارتی به کار می‌رود.

**بنزین موتور:** بنزین موتور آمیزه‌ای است از هیدروکربورهای به‌طور عمده حلقوی و ایزومره با نسبت‌های متفاوت که برای افزایش درجه آرام‌سوزی آن، برخی از ترکیبات آلی به آن اضافه می‌شود.

**گاز مایع:** گاز مایع مخلوطی است از پروپان و بوتان نرمال که در اثر شرایط محیط و مصرف، نسبت حجمی این دو ماده در مخلوط تغییر می‌یابد و در تحت فشاری حدود ۱۰۰ تا ۱۱۰ پوند بر اینچ مربع، به صورت مایع در می‌آید.

۱-۷- مصرف انواع فرآورده های نفتی

نفت سفید (متر مکعب)	بنزین (متر مکعب)	سوخت های هواپیما (متر مکعب)	گاز مایع (تن)	سال و شهرستان <sup>(۱)</sup>
...	...	...	...	۱۳۸۰
۵۳۱۰۸۴	۱۷۸۰۱۱۹	...	۱۲۱۲۳۸	۱۳۸۵
۴۷۲۰۵۶	۱۴۸۸۵۸۱	...	۹۴۰۷۵	۱۳۹۰
۳۱۵۹۷۱	۱۸۴۵۹۴۱	۲۱۶۴۳۵	۸۵۷۰۴	۱۳۹۵
۲۶۳۷۳۵	۱۹۶۳۶۶۹	۹۸۶۹۱۵	۸۷۲۳۶	۱۳۹۶
...	...	...	...	۱۳۹۷
...	...	...	...	۱۳۹۸
...	...	...	...	<b>۱۳۹۹</b>
...	...	...	...	تربت حیدریه
...	...	...	...	خراسان رضوی
...	...	...	...	سبزوار

سایر فرآورده ها <sup>(۲)</sup>	قیبر (تن)	روغن های موتور و صنعتی (متر مکعب)	نفت کوره (متر مکعب)	نفت گاز (متر مکعب)	سال و شهرستان <sup>(۱)</sup>
...	...	...	...	...	۱۳۸۰
...	...	.	۶۵۷۰۸۴	۱۷۳۸۱۸۰	۱۳۸۵
...	...	.	۶۳۱۹۹۴	۱۹۶۱۴۹۴	۱۳۹۰
۱۵۱۵۶	.	.	۳۸۳۰۲۱	۱۹۸۸۱۰۰	۱۳۹۵
۴۵۶۷	.	.	۴۵۱۱۱۹	۲۱۴۴۱۳۱	۱۳۹۶
...	...	...	...	...	۱۳۹۷
...	...	...	...	...	۱۳۹۸
...	...	...	...	...	<b>۱۳۹۹</b>
...	...	...	...	...	تربت حیدریه
...	...	...	...	...	خراسان رضوی
...	...	...	...	...	سبزوار

۱- مآخذ اطلاعات سال ۱۳۹۷ لغایت ۱۳۹۹ وزارت نفت می باشد که تا زمان چاپ کتاب، اطلاعات ارائه نگردیده است .

۲- شامل سوخت های هوایی و ... به لیتر می باشد .

مآخذ- شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران (مناطق تربت حیدریه ، خراسان رضوی و سبزوار).

۷-۲ - جایگاه های فروش مواد سوختی

جایگاه های سوخت گیری گاز فشرده طبیعی (CNG)	تعداد شعب فروش نفت	تعداد پمپ				تعداد جایگاه			سال و شهرستان (۱)
		نفت سفید	نفت گاز	بنزین	بنزین سوپر	خصوصی	دولتی	جمع	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	۱۳۸۰
...	...	...	...	...	...	۱۱۴	۱۰	۱۲۴	۱۳۸۵
...	...	...	...	...	...	۲۸۶	۱۵	۳۰۱	۱۳۹۰
۱۸۶	۱۱۰۴	۰	۵۱۸	۱۱۶۰	۱۲۰	۲۶۱	۹۸	۳۵۹	۱۳۹۵
۱۸۸	۶۸۹	۰	۵۳۱	۱۱۶۹	۱۳۳	۳۳۳	۳	۳۳۶	۱۳۹۶
...	...	...	...	...	...	...	...	...	۱۳۹۷
...	...	...	...	...	...	...	...	...	۱۳۹۸
...	...	...	...	...	...	...	...	...	<b>۱۳۹۹</b>
...	...	...	...	...	...	...	...	...	تربت حیدریه
...	...	...	...	...	...	...	...	...	خراسان رضوی
...	...	...	...	...	...	...	...	...	سبزوار

۱- مآخذ اطلاعات سال ۱۳۹۷ لغایت ۱۳۹۹ وزارت نفت می باشد که تا زمان چاپ کتاب، اطلاعات ارائه نگردیده است.

مآخذ- شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران ( مناطق تربت حیدریه ، خراسان رضوی و سبزوار).

۷-۳ - تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی در پایان سال

تعداد انشعاب <sup>(۱)</sup>			تعداد روستاهای گازرسانی شده	تعداد شهرهای گازرسانی شده	سال و شهرستان
صنعتی	خانگی، تجاری	جمع			
...	...	...	...	...	۱۳۸۰
۲۲۵۴	۴۶۵۸۸۱	۴۶۸۱۳۵	۳۱۸	۳۴	۱۳۸۵
۲۷۷۳	۶۶۷۲۶۲	۶۷۰۰۳۵	۸۲۰	۶۶	۱۳۹۰
۱۱۷۲۲	۸۳۷۱۸۴	۸۴۸۹۰۶	۱۴۴۲	۷۱	۱۳۹۵
۱۲۹۶۱	۸۸۶۲۸۴	۸۹۹۲۴۵	۱۶۴۷	۷۲	۱۳۹۶
۱۳۵۴۳	۹۲۶۷۵۹	۹۴۰۳۰۲	۲۰۵۸	۷۵	۱۳۹۷
۱۳۳۹۳	۹۶۵۲۵۴	۹۷۸۵۴۷	۲۲۱۶	۷۹	۱۳۹۸
<b>۱۴۹۱۸</b>	<b>۹۸۱۷۴۶۸</b>	<b>۱۰۰۲۳۸۶</b>	<b>۲۴۴۴</b>	<b>۸۷</b>	<b>۱۳۹۹<sup>(۲)</sup></b>
۸۵	۹۵۹۵	۹۶۸۰	۵۲	۲	باخرز
۱۲۵	۷۱۷۴	۷۲۹۹	۱۹	۲	بجستان
۱۷۱	۱۷۱۹۷	۱۷۳۶۸	۴۲	۳	بردسکن
۳۳۰	۱۳۰۲۱	۱۳۳۵۱	۳۴	۲	بینالود
۱۷۸	۱۷۸۷۹	۱۸۰۵۷	۳۶	۳	تایباد
۳۹۳	۳۶۱۲۲	۳۶۵۱۵	۱۳۲	۵	تریت جام
۷۶۲	۵۰۰۵۸	۵۰۸۲۰	۱۲۵	۵	تریت حیدریه
۱۵۰	۶۲۴۴	۶۳۹۴	۵۱	۲	جغتای
۱۸۴	۹۷۰۷	۹۸۹۱	۴۹	۲	جوین
۶۳۳	۲۶۱۲۸	۲۶۷۶۱	۱۴۴	۳	چناران
۱۳۸	۸۶۸۳	۸۸۲۱	۲۴	۲	خلیل آباد
۲۱۱	۲۴۶۷۱	۲۴۸۸۲	۶۷	۵	خواف
۸۴	۱۰۵۴۳	۱۰۶۲۷	۵۹	۳	خوشاب
۹۶	۳۶۰۴	۳۷۰۰	۳۳	۲	داورزن
۱۲۸	۱۲۸۴۴	۱۲۹۷۲	۷۸	۴	درگز
۹۸	۱۵۰۸۱	۱۵۱۷۹	۴۹	۲	رشتخوار
۲۰۷	۲۲۵۹۶	۲۲۸۰۳	۶۷	۲	زاوه
...	...	...	...	۴	زیرخان
۱۰۳۲	۷۱۷۶۴	۷۲۷۹۶	۹۱	۲	سبزوار

۷-۳ - تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی در پایان سال (دنباله)

سال و شهرستان	تعداد شهرهای گازرسانی شده	تعداد روستاهای گازرسانی شده	تعداد انشعاب <sup>(۱)</sup>	
			جمع	خانگی، تجاری
صنعتی				
سرخس.....	۲	۳۸	۱۶۷۶۲	۱۶۶۲۸
ششتمد.....	۱	...	...	...
صالح آباد.....	۲	۶۸	۵۶۶۵	۵۶۳۱
فریمان.....	۴	۱۱۴	۱۸۳۱۴	۱۷۸۸۸
فیروزه.....	۲	۷۸	۲۵۲۶۸	۲۵۰۹۳
قوچان <sup>(۳)</sup> .....	۲	۱۵۳	۳۱۹۱۴	۳۱۵۷۵
کاشمر.....	۱	۵۱	۳۷۲۳۸	۳۶۷۱۸
کلات.....	۲	۱۸	۴۰۵۲	۳۹۹۱
کوهسرخ.....	۱	...	...	...
گلبهار.....	۲	...	...	...
گناباد.....	۴	۴۳	۲۶۵۹۴	۲۶۲۵۳
مشهد.....	۳	۳۳۶	۳۷۵۴۲۰	۳۶۸۶۷۳
مه ولات.....	۲	۲۷	۱۴۰۴۱	۱۳۹۴۳
نیشابور.....	۴	۳۶۶	۷۹۲۰۲	۷۸۱۶۴



۷-۳ - تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی در پایان سال (دنباله)

مصرف گاز طبیعی (میلیون مترمکعب)	تعداد مصرف کننده				سال و شهرستان
	صنعتی	تجاری	خانگی	جمع	
...	...	...	...	...	۱۳۸۰.....
۷۶۳۰	۱۵۷۹	۳۱۷۲۴	۹۰۹۵۸۲	۹۴۹۸۸۵	۱۳۸۵.....
۱۰۳۲۰	۵۳۵۵	۸۳۲۱۸	۱۳۸۴۳۷۸	۱۴۷۲۹۵۱	۱۳۹۰.....
۱۱۵۲۶	۱۱۷۲۲	۱۳۲۴۴۹	۱۹۰۵۹۴۷	۲۰۵۰۱۱۸	۱۳۹۵.....
۱۱۳۶۱	۱۲۱۲۲	۱۳۳۹۶۱	۲۰۱۱۳۹۶	۲۱۵۷۴۷۹	۱۳۹۶.....
۱۲۲۵۲	۱۲۷۰۴	۱۴۳۰۶۸	۲۱۱۲۵۴۸	۲۲۶۸۳۲۰	۱۳۹۷.....
۱۲۶۰۲	۱۳۳۰۱	۱۵۱۷۴۴	۲۲۰۷۱۲۸	۲۳۷۲۱۷۳	۱۳۹۸.....
<b>۱۳۴۷۰</b>	<b>۱۴۹۱۴</b>	<b>۱۶۲۶۱۶</b>	<b>۲۲۹۲۵۲۴</b>	<b>۲۴۷۰۰۵۴</b>	<b>۱۳۹۹<sup>(۲)</sup>.....</b>
۵۱	۸۵	۹۶۴	۱۵۳۲۲	۱۶۳۷۱	باخرز.....
۲۲	۱۲۵	۹۶۲	۱۱۷۹۰	۱۲۸۷۷	بجستان.....
۷۴	۱۷۲	۲۱۹۶	۲۵۹۰۱	۲۸۲۶۹	بردسکن.....
۱۰۳	۳۲۵	۳۲۸۹	۳۵۹۳۹	۳۹۵۵۳	بینالود.....
۶۸۲	۱۷۸	۲۱۵۸	۳۴۱۲۴	۳۶۴۶۰	تایباد.....
۱۶۸	۳۹۳	۵۲۳۲	۶۶۴۰۵	۷۲۰۳۰	تریت جام.....
۴۰۲	۷۶۲	۸۳۰۹	۸۲۹۶۲	۹۲۰۳۳	تریت حیدریه.....
۱۲۲	۱۵۰	۱۲۴۳	۱۶۵۴۶	۱۷۹۳۹	جغتای.....
۳۴۰	۱۸۴	۱۷۷۱	۲۰۲۸۶	۲۲۲۴۱	جوین.....
۳۰۶	۶۳۳	۴۳۲۰	۷۳۹۳۵	۷۸۸۸۸	چناران.....
۴۸	۱۳۸	۱۲۸۸	۱۹۲۶۷	۲۰۶۹۳	خلیل آباد.....
۲۴۸	۲۱۱	۲۲۲۸	۴۱۰۹۸	۴۳۵۳۷	خواف.....
۳۳	۸۴	۵۲۷	۱۱۴۹۸	۱۲۱۰۹	خوشاب.....
۲۶	۹۶	۶۹۸	۱۱۲۹۷	۱۲۰۹۱	داورزن.....
۵۶	۱۲۸	۱۹۸۱	۲۲۲۴۳	۲۴۴۵۲	درگز.....
۵۳	۹۸	۱۰۵۰	۱۹۴۴۰	۲۰۵۸۸	رشتخوار.....
۲۰۱	۲۰۷	۱۱۳۹	۲۵۲۴۷	۲۶۵۹۳	زاوه.....
...	...	...	...	...	زبرخان.....
۳۶۷	۱۰۳۲	۹۳۹۳	۱۱۱۷۹۲	۱۲۲۲۱۷	سبزوار.....

۷-۳ - تعداد شهرها و روستاهای گازرسانی شده و تعداد انواع انشعاب، تعداد مصرف کننده و مقدار مصرف گاز طبیعی در پایان سال (دنباله)

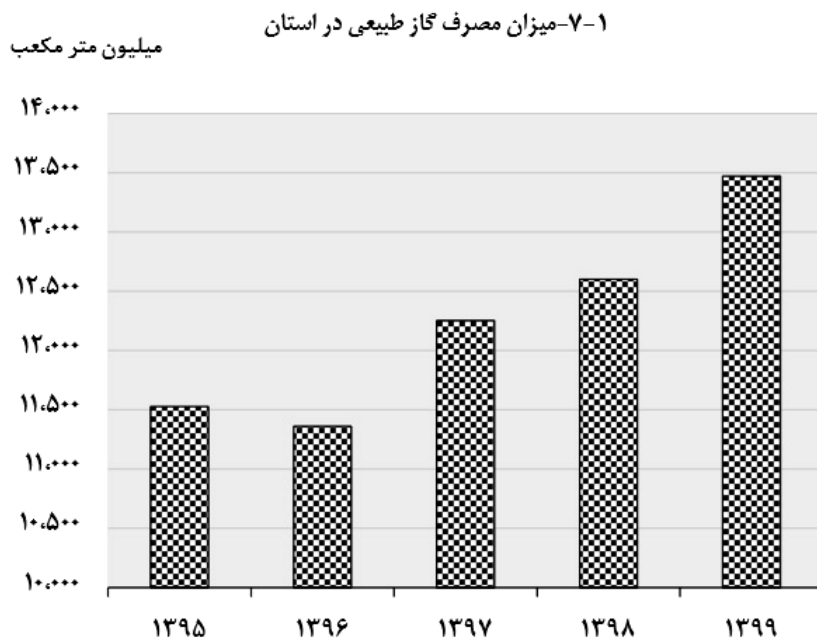
مصرف گاز طبیعی (میلیون مترمکعب)	تعداد مصرف کننده				سال و شهرستان
	صنعتی	تجاری	خانگی	جمع	
۱۷۰	۱۳۴	۱۵۰۰	۲۵۳۹۹	۲۷۰۳۳	سرخس.....
...	...	...	...	...	ششتمد.....
۲۰	۳۴	۴۵۶	۸۱۴۴	۸۶۳۴	صالح آباد.....
۲۴۲	۴۲۶	۲۹۱۹	۳۱۱۳۷	۳۴۴۸۲	فریمان.....
۱۱۱	۱۷۵	۱۱۰۰	۱۷۶۸۷	۱۸۹۶۲	فیروزه.....
۲۳۹	۳۳۹	۵۱۱۴	۵۹۲۳۵	۶۴۶۸۸	قوچان <sup>(۳)</sup> .....
۲۳۱	۵۲۰	۴۶۷۱	۶۳۴۵۱	۶۸۶۴۲	کاشمر.....
۲۴	۶۱	۶۸۴	۷۴۲۴	۸۱۶۹	کالات.....
...	...	...	...	...	کوهسرخ.....
...	...	...	...	...	گلبهار.....
۱۲۲	۳۴۱	۳۱۷۱	۳۵۷۸۲	۳۹۲۹۴	گناباد.....
۸۰۳۸	۶۷۴۷	۸۰۱۵۵	۱۲۲۰۵۸۵	۱۳۰۷۴۸۷	مشهد.....
۵۰	۹۸	۱۳۰۷	۱۹۱۵۶	۲۰۵۶۱	مه ولات.....
۹۲۱	۱۰۳۸	۱۲۷۹۱	۱۵۹۴۳۲	۱۷۳۲۶۱	نیشابور.....

۱- اطلاعات سالهای ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵ بدون انشعابات صنعتی می باشد.

۲- اطلاعات شهرستان زیرخان با نیشابور، ششتمد با سبزوار، کوهسرخ با کاشمر و گلبهار با چناران لحاظ شده است.

۳- گازرسانی شهر باجگیران در دست مطالعه و بررسی است.

مأخذ- شرکت گاز استان خراسان رضوی.



مبنا : جدول ۷-۳

